

Forum Psicologia, part 1: Famiglia ed educaziun

■ **Chattà preschenta las emissiuns davart dumondas psicologicas che Philipp Ramming ha realisà ils onns 2007 fin 2016 per il «Forum» dal Radio Rumantsch.** Las singulas contribuziuns èn accessiblas sur www.rtr.ch/archiv/ilforum u sa laschan emprestar en la Biblioteca chantunala sin disc cumpact.

L'um che daventa bab

La natira fa che la dunna daventa automaticamain mamma, cur ch'ella survegn in uffants. E cun quai è er sia rolla pli u main determinada. Ma co è quai tar ils umens? Diversas istorgias ed ideas accumpognan l'umanità en questa dumonda. Per nus ozendi èsi cler che la concepziun è liada a la sexualità e ch'i vul in um ed ina dunna per ch'i dat in uffant. Quai n'era dentant betg adina uschè cler. Il Forum preschenta l'istorgia da quest model e l'effect ch'el ha gi sin la rolla u las rollas da l'um sco bab. (Emissiun dals 30 da settember 2012).

Babs

Umens che survegnan uffants daventan babs. Ed a partir da quest mument è «l'esser bab» ina part da lur biografia. Ils siemis e giavischs dals singuls babs sa maschaidan cun ils sterotips da nossa societad e procuran per in pau glisch tras ils stgir da l'educaziun. Ed uschia fan ils uffants glischar ils eglis da lur babs ed ils babs sa spievan en ils eglis da lur uffants. Babs èn grondius e mintgatant in'ipoteca. Il psicolog e cusseglader d'educaziun Philipp Ramming raquinta da las differentas sfidas e traplas da l'esser bab. (Emissiun dals 13 da december 2008).

Geniturs

Geniturs malcontentes u frustrads dovran mintgatant lur uffants sco medischina. Ils effects secundars han però da supportar ils uffants. Quels emprendan cun imitar e copiar bunamain dapli che tras instruziun ed educaziun. Perquai ha nossa moda e maniera da dumagnar la vita e da vesair il mund ina grond'influenza sin ils models da vita che noss uffants sa construeschan. Nossa perspectiva e noss models dirigian e limiteschian a medem temp lur pussaivladads d'acziun. E quests models interns influenzeschan tant la tscherna dal partenari futur sco er la moda co ch'els uffants educeschan pli tard lur agens uffants. (Emissiun dals 2 da zercladur 2007).

Fragliuns

Geniturs ed uffants vivan ensemen mo per in curt temp. Fragliuns percenter ans accumpognan per vita duranta. Tge emprendan uffants da lur fragliuns e tge effect ha questa relaziun sin la vita d'in creschi? Philipp Ramming fa in viadi tras il mund da frars e soras, raquinta da relaziuns pussiblas ed impossiblas tranter fragliuns. (Emissiun dals 24 da mars 2007).

Separaziun e divorzi

Viver ensemen n'è betg adina facil. Ils conflicts èn programmads ed en sasez insatge dal tuttafat normal e per il solit sa laschan els er resolver. I dat dentant situaziuns che daventan talmain pesantas ch'enstagl dals conflicts sa schlia la lètg. Quai na succeda betg d'in di sin l'auter. Savens è quai in process nua ch'insatgi na vul u na po betg pli, er sche l'auter croda magari or da tut ils nivels. Tge èn ils mecanissem d'ina separaziun, tge vul quai dir per ils uffants e co pon ins sco geniturs resguardar er en talas situaziuns ils basegns dals uffants? (Emissiun dals 28 d'avust 2010).

Educaziun e cunfins

L'educaziun è ina da las grondas aventuras d'ozendi ed ils cunfins èn in tema in finit da quest'aventura. Ma co duess ins

far quai e nua tir'ins ils cunfin? L'experientscha è la gronda magistra dals geniturs. Pli baud eran las reglas claras. Oz sa mida tut cun ina sveltezza dramatica. Uschia sto mintga famiglia inventar las reglas da nov. Philipp Ramming raquinta d'in mattet, d'in auto, d'in bab e d'in elefant. L'um dal fatg preschenta però er in zichel teoria e dat inqual cussegl. (Emissiun dals 20 da schaner 2007).

Instruziun per geniturs marschs

Geniturs ston esser activs e plainamain engaschads en l'educaziun. Uschia daventan ils uffants autonomi, lavurus e cumpetents. Ma tge far sch'els uffants s'interesseschan mo per la televisiun, il computer e facebook? E co èsi da reagir sch'els planschan ch'els hajan lungurus e ch'els na sappian betg tge far? E tge sch'els na vulan betg ir giadora e stattan l'entir di davos lur computer? Ston ins reagir cun dapli engaschament? U forsia cun damain? Gist quai cusseglija il cudesch «Leitfaden für faule Eltern» da Tom Hodgkinson. (Emissiun dals 5 da november 2011).

Stress en l'educaziun

Da tut las varts vegn ditg co ch'ins sto educar ils uffants e tge che po tut ir a travers. La culpa èn natiralmain adina ils geniturs e quai procura per stress. Ma tge vul precis dir educar ses uffants? Eri pli baud propi tut meglier u pli simpel? Tge faschian nus ozendi auter e tge problems èn restads ils medems? En quest Forum dat Philipp Ramming in sguard a l'istorgia da l'educaziun ed als dilemmas actuals. (Emissiun dals 28 da fanadur 2007).

Cumpliments, engions e manzognas

En l'educaziun èsi fitg impurtant da mussar als uffants da dir la vardad. Ma duain els propi dir quai ch'els pensan dal nov chapè da l'onda Barbla e da la sosa da spaghetti da la madritscha? E co è quai cun noss agen cumportament? Schain nus adina la vardad? Pudain nus adina dir la vardad? Quest Forum mussa co ch'i stat cun cugliunaris e manzognas en il mintgadi e co ch'igl è da mussar als uffants dad ir enturn cun quest fenomen. (Emissiun dals 6 da mars 2010).

Educaziun sexuala tar uffants pitschens

«Mamma, co fan ins atgnamain poppins?» Co duess bab reagir sche ses figl dovra in pled indecent suenter l'auter? Sexualità è bier dapli che mo in act. Il svilup sexual è l'istorgia da noss basegns, d'amicizias, da la relaziun cun noss corp e dal svilup personal sco um e dunna. Ma co decler'ins tut quai a sia figlia e a ses figl? En quest'emissiu vegnan skizzadas vias co ch'ins po accumpagnar uffants en lur svilup sexual e mussà tge che l'educaziun sexuala cumpiglia tut. (Emissiun dals 30 da schaner 2010).

Autonomia

Tut ils geniturs èn cuntents sche lur uffants daventan plaun a plaun pli autonomi. E n'èsi betg uschia che nus educain noss uffants exact per ch'els possian esser autonomi? Però tge èn las premissas per che quai reusseschia? Philipp Ramming dat in sguard a la comunicaziun e la relaziun tranter mamma ed uffant. El preschenta differents musters da cumportament e lur consequenzas per la vita sco creschi. In Forum davart l'autonomia, la confidenza, l'obedienscha e la disciplina. (Emissiun dals 28 d'avrigl 2007).

Pubertad ed adolescents

La pubertad è quel temp nua che geniturs daventan difficils. Però er ils adolescents sa cumportan savens detg aparti. Ils midaments biologics che fan or d'uffants creschids èn numnadamain er accumpagnà da midadas en lur cumportament e lur emeziuns. E quest temp intensiv è per ils geniturs in'aven-

tura che cuntogna l'ina u l'autra trapla. L'emissiu mussa daco che geniturs daventan difficils e tge ch'ins po far per survivor meglier quest temp da las midadas tar giuvenils ed en lur famiglias. (Emissiun dals 30 da zercladur 2007).

«Jau» – in'interpresa

Co èsi pussaivel che nus savain ed essan segirs che quella persuna en il spivel visavi nus essan propi nus sez e betg insatgi auter? Il svilup che maina al savair dir «jau» è in fenomen miraculos e per l'autonomia da l'uman in process fundamental. Ma co precis sa furma quest «jau»? Tge funcziun ha el per noss equiliber psychic? E co san geniturs gidar cun lur educaziun che uffants sviluppan in ferm e cumpetent «jau», senza dir cuntinuadamain mo: «jau, jau, jau!» (Emissiun dals 25 da mars 2012).

La concepziun dal temp

In poppin chala da cridar sch'el vesa ad arrivar la mamma cun la clocca. Intuitivamain bada el che l'avegnir porta consolaziun. Pli tard fan ils pitschens plans, vulan savair quantas notgs ch'igl è anc da durmir enfin Silvester u dumondan da cumprar in bumba cun surpaisas per la fin da l'onn, quai damai ch'els san pensar in pau ordavant. Ed anc pli tard san els che sch'ins dovra trais dis per ir sin la glina, alura dovran ins er trais dis per turnar. Co cuntinescha quest svilup e tgeninas noziuns e categorias ston uffants enconuscher per sviluppar in'idea dal temp? (Emissiun dals 30 da november 2012).

Legos sut ils pes

Giugar enstagl da lavurar e tutina vegnir grond e ferm? Tar ils uffants funcziuna quai. Sche uffants pitschens giogan, conquistan els il mund. Els exerciteschan ed experimenteschan la vita da pli tard. Philipp Ramming raquinta tge giuos ch'els uffants fan en tge vegliadetgna e tge ch'els emprendan uschia. Ma er co ch'els geniturs pon sustegnair lur uffants en il mund dals legos, tscheps e poppas. (Emissiun dals 23 d'october 2010).

Las mirveglias

Sch'ins observa bain ils uffants, dentant er sasez, èsi cler: Nus essan da natira mirveglius. La mirvegla pussibilischa contacts, ans lascha chapir co ch'il mund funcziuna ed ella procura per ina vita interessanta. Dentant tge han turists u ils radis dal sulegl cumin cun Barbie e Ken? Quest Forum dat in sguard a nossa maniera d'explorar, al giugar ed imitar ed al motor da tut quai che sa numna: las mirveglias. (Emissiun dals 6 da zercladur 2009).

Savair s'adattar

Per pudair giudar il mund e savair s'adattar a las pli differentas cundiziuns dovri ina buna purziun energia libra. Ins sto per uschè dir esser fit per la vita. Mintgatant stain nus dentant er a nus sez en via. En quest'emissiu vegn mussà ch'ins po evitar quai e co ch'els geniturs pon sustegnair ils uffants per ch'els survegnian ina buna stima da sasez, daventian curaschus e mirveglius. (Emissiun dals 18 d'october 2008).

Emeziuns e temperament

Pon ins gia discurre tar uffants pitschens da temperaments? Tge è fixà geneticamain è tge sa sviluppa sut influenza da l'ambient ed educaziun? Datti propi differents tips e tge chapesch'ins insumma sut la noziun temperament? Tge influenza ha noss temperament sin la moda e maniera co che nus giain enturn cun nossas emeziuns positivs e negativs? E resta noss temperament, ina giada fixà, per vita duranta il medem u po el sa midar cun l'ir dals onns? (Emissiun dals 31 da mars 2013).

Emeziuns

Emeziuns ans accumpognan noss'entira vita. Ellas èn per part agreablas, per part difficilas e per part insupportablas. En quest Forum raquinta Philipp Ramming co che nus emprendain a dar il dretg num a nossas emeziuns e co ch'els geniturs pon sustegnair lur uffants a chattar ina moda adequata dad ir enturn cun atgnas emeziuns e cun quellas dad auters. (Emissiun dals 31 da schaner 2009).

Schigliusia e scuidanza

Tuts han dapli fortuna, autos pli grondes ed ina dunna pli bella. Mo nus betg, e quai è profundamain malgist. Nus tuts enconuschain quests sentiments. Danunder derivan els e tge pon ins far per betg ir a frusta? En quest'emissiu vegnan preschentads ils mecanissem da la schigliusia e scuidanza tar uffants e creschids e raquintada l'istorgia da quels ch'han l'impressiu d'adina esser vengnids a la curta. (Emissiun dals 4 da fanadur 2009).

La ravgia

Ils sentiments èn atgnamain ina bun'invenziun. Dentant datti sentiments ch'èn difficils da diriger. In da quels sentiments è la ravgia. Tgi da nus n'è anc mai vegnì grit sco ina zappa e vess quasi quasi fatg insatge malprudent? En quest'emissiu vegn mussà tge che po tut capitar sch'ins è grit, tge senn che la ravgia ha e tgeninas premissas ch'èn impurtantas per ch'in uffant emprendia ad ir enturn cun quest sentiment. Damai che la ravgia sa er esser in motor per l'autonomia e la creativitat. (Emissiun dals 2 da matg 2009).

Temas tar uffants

Per geniturs èsi savens difficil dad ir enturn cun las temas da lur uffants. Per pudair gidar e consolar èsi pratic da savair distinguer quant seriusas cha questas temas èn. I dat numnadamain pitschnas temas, grondas temas, temas che restan e temas che passan. Ultra da quai datti er temas ch'èn colliadas cun il svilup da l'uffant e ch'al gidan ed al protegian. Philipp Ramming raquinta da las temas tar uffants, co che quellas naschan e tge ch'ins po far sche la tema daventa memia gronda. (Emissiun dals 10 da november 2007).

Engular è in act social

I dat uffants e giuvenils ch'han ina metoda fitg particulara, provocanta ed er malempernaivla da dumandar agid. Engular, dir manzognas, demolir chaussas u far pisch en letg èn cumportaments che n'èn betg fitg socials. In tal deurtar irritescha, na procura betg exnum per simpatia, è dischagreabel e schizunt insupportabel. Ma tge è la differenza tranter in deurtament asocial e la delinquenza e daco po engular esser ina act fitg social? (Emissiun dals 11 da matg 2014).

Perder insatgi u insatge

Perder insatge capita bunamain mintgadi. Perder insatgi na capita betg mintgadi ed è bier pli grev e pesant. Ma las emeziuns ch'ins fa tras sch'ins perda ina clav han in sumegliant ritmus sco las grondas emeziuns che vegnan cura ch'ins perda ina persuna amada. Ils uffants n'han betg adina peds per quai ch'els sentan. Ed uschia reageschan els en lur atgna moda. Tge modas che quai èn e tge sustegn ch'els creschids pon dar als uffants è il tema da quest Forum. (Emissiun dals 13 da settember 2008).

Il suicidi

Tge capita cun in uman, cun ina persuna giuvna che perda la speranza e va a finir en in suicidi? Co reagir sch'insatgi vul scappar d'ina crisa existenziala cun sa privar da la vita? E tge far cun noss sentiments sch'ina persuna ch'ans stat datiers ha fatg suicidi? Dumondas difficilas e dumondas che restan per part senza resposta. Er in suicidi po esser ina finamira, in'opziun sche autras finami-

ras e basegns impurtants – sco per exempel la relaziun, la lavur u l'identità persunala – èn periclitadas existenzialmain. Istorgias, patratgs e strategias en connex cun il suicidi. (Emissiun dals 17 da favrer 2013). x.

La presentaziun:
Dossier «Forum RTR: Psicologia».

Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=xx
www.chattà.ch